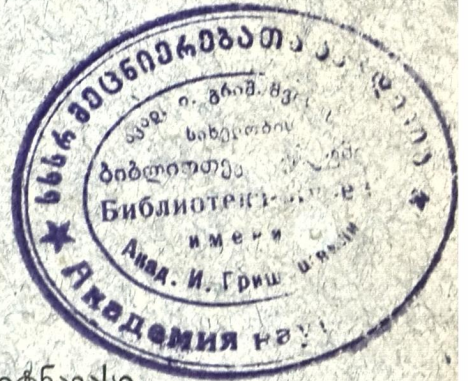

ქართული პათოლოგია

პრეზიდიუმი დონ ივანე ანტონოვი.

ფ. კ.

თბილისი

ელექტრომბეჭდავი დ. ლ. პიტნავასი.

1819

ფასი 50 კპ.

33959

1919

ზ. ზიზინაძე

ნოვის ქუჩა, სახლი 30 №-ია.

სანი მარი შაური.

პრელატი დონ ივანე ანტონოვი.

დონ ივანე ანტონოვი სახელოვანი და ამაგდარი მოღვაწეა, იგი პატივცემული გახლდათ მთელ ქართველ კათოლიკობაში, კათოლიკობას გარდა მას ქართველობაც კარგად იცნობდა. დონ ივანე გორის მკვიდრთაგანი გახლდათ.

დონ ივანემ საქართველოს ისტორიაც კარგად იცოდა, საქართველოს საქმეებს იგი კარგად იცნობდა, ამიტომ იგი საქართველოს ერის ბედზედ ერთობ გულ-დაწყვეტილი იყო და უმაჯულო. ქართული ენაც ჩინებულად იცოდა, წერაშიაც გახლდათ დახელოვნებული.

დონ ივანემ სწავლა-განათლება მიიღო რომში, პაპი ურბან მერვის კოლეგიაში, სწავლა დაასრულა 1874 წ. მიიღო დიპლომი ფილოსოფიის და მღვთის-მეტყველების პროფესორობის, ამავე წელს იგი ეკურთხა მღვდლად და მის შემდეგ იგი დანიშნეს ქუთაისის კათოლიკეთ ეკლესიის წინამძღვრად. ევროპიელ ენებთ შორის დონ ივანემ პოლონურიც კარგად იცოდა.

კათოლიკეთა სასულიერო წოდებაში, მან მალე დაიმსახურა დიდი სახელი და პატივისცემა. მისი ნიჭიერება რომის ტახტმაც შეიტყო. იგი მალე დააწინაურეს, სარატოვის ეპისკოპოსმა მიიწვია სემენარიის რექტორად და მასთანვე ფილოსოფიის და მღვთის-მეტყველების პროფესორად, ამ საგნებს იგი მოწაფეებს ევროპიულის ენებით ასწავლიდა.

1902 წ. საქართველოში გახლათ კათოლიკეთა ეპისკოპოსი, ეს პირველი მაგალითი იყო XIX საუკუნეში. ეპისკოპოსს თან მოჰყვა დონ ივანე. ეპისკოპოსმა პირველად ტფილისის კათოლიკეთ ძველს ეკლესიაში სწირა, სადაც თანამწირველად გახლდათ დონ ივანეც. წირვაზედ დიდი ძალი საზოგადოება იყო მოწვეული. წირვის დროს დონ ივანემ ქართულად იქადაგა, ამის ქადაგებამ მსმენელებზედ კარგი გავლენა იქონია, ნამეტურ აღტაცებული იყო ილია ჭავჭავაძე, ეს მწერალი

იმ დღიდან დიდის თავაზით და პატივისცემით იხსენიებდა დონ ივანეს სახელს.

ამბობენ, რომ დონ ივანეს თურმე ტერ-აბრამიანი ოსტატურად ატყუილებდა, ვიდრე ტერ-აბრამიანი ახალციხის კათოლიკეთ ეკლესიების უფროსობას მიიღებდა, მინამ იგი თურმე ქართველობდა და ამით ხიბლავდა დონ ივანეს, ესეც თურმე რომის ტახტის წინაშე სახელს უკეთებდა, რომ აბრამიანს დროით მიეღო უფროსობა. ეს მალეც მოხდა. აბრამიანი განდიდების შემდეგ სხვა მელად გამოჩნდა, ქართველების დაჩაგვრაც დაიწყო. ეს გარემოება კი დონ ივანეს დიდათ აღარდებდა. ამ გარემოებამ მეტად ცუდათ იმოქმედა დონ ივანეზედ.

დონ ივანეს შესახებ მოვიყვანთ აქ პატარა წერილს, რომლის დაწერაც ეკუთვნის პატრი ბერნარდე განზეს, ტომით ნემენსს, ქართული ენის კარგად მცოდნეს.

„დონ ივანე დაიბადა 7 დეკ. 1846 წ. ქ. გორში. დაასრულა ქუთაისის გიმნაზია 1865 წ., რომლის შემდეგ გაემგზავრა რომში, სადაც სწავლობდა პაპი ურბანოს კოლეჯიაში, რომელიც დაასრულა 1874 წ. და მიიღო დიპლომი პროფესორისა ფილოსოფიისა და მღვთის-მეტყველებისა. ეკურთხა ქ. სმირნას (მკირე აზიაში) და ამავე წელს (1874) დანიშნულ იქმნა ქუთაისში, თანაშემწეთ მოხუც მოძღვრისა დონ ანტონი გლახოვისა, რომლის სიკვდილის შემდგომ ე. ი. 1879 წ. მიიღო დანიშნულება მისივე და იქმნა მთავარ-მოძღვრად ამავე ქუთაისის ეკლესიისა და ასწავლიდა საქრისტიანო მოძღვრებას გიმნაზიებში და სასწავლებლებში.

1883 წ. ეპისკოპოსმა ცოტმანმა მიიპატიჟა სარატოვის კათოლიკეთ სემინარიაში და დაადგინა ინსპექტორად და პროფესორად სემინარიისა და აგრეთვე დამცველად ქორწილობის კანონ-რიგთა.

ეპისკოპოსმა ბარონმა ფონ-დერ-როპპმა გახადა რექტორად ამავე სემინარიისა და ასესორად კონსისტორიისა 1903 წ. ამავე

წელს წმ. მამამ პიო X-ემ შუამდგომლობით ამავე ეპისკოპოსისა გახდა თავის პრელატად და პროტონოტარიუსად სამოციქულო ტახტისა—*ad instar participantium*.

1908 წ. გახდა ავად სარატოვში და გადმოვიდა სამშობლოში 1910 წ.

გარდაიცვალა თფილისში 1912 წ. 25 დეკემბერს. დასაფლავებულია წმ. პეტრე-პავლეს ეკლესიის გალავანში.

გიორგიტატორი დონ მიხეილ ანტონოვი.

დონ მიხეილი გახლავსთ ღვიძლი ძმა დონ ივანესი. დონ მიხეილი აღიზარდა რომს, ირიცხება რომის აკადემიის მღვთისმეტყველების კანდიდატათ.

იცის ევროპიული და აზიური ენები, ევროპიულ ენებთ შორის კარგად აქვს შესწავლილი პოლონური, ამ ენაზედ იგი ეკლესიაში თავისუფლად სწირავს და ქადაგებს.

დონ მიხეილი სამღრთო წერილსა და ევროპის სწავლა მეცნიერებაშიაც კარგად გახლავსთ განვითარებული და მომზადებული. ყოველ ღირსებასთან იგი ბრძანდება სამაგალითოდ მსახური კათოლიკის ეკლესიისა და მასთანვე სამაგალითო კათოლიკი, ყოველ სასიკეთო ღირსებასა და მღვთის-მსახურებასთან მას აქვს მოხდენალი ხმა და მისაზიდი კილო, მისი წირვა-ლოცვა გახლავსთ ყოველთვის ხმოვანი. ყოველ ასეთ ღირსებასთან თავის დედა-ენაც კარგად უწყის.

როგორც ეკლესიის უმაღლესი მსახური, მთელს თავის სამრევლოში გახლავსთ სამაგალითო ადამიანი. თვით პოლონელებიც კი, რომელნიც ცხარე ნაციონალისტები არიან და მასთან მკაცრი მაძიებელნი მის, რომ მათ ეკლესიის მეთაურად უსათუოდ პოლონელი უნდა ჰყვანდესთ, თვით ესენიც კი დიდათ აფასებენ დონ მიხეილს.

ასეთი პირის სახელოვნება ჩვენთვის, ქართველებისათვისაც, რასაკვირველია, რომ სასახელოა და სადიდებელი. მრევლ-

ში იგი გახლავსთ შესმენილი მეთაური, კარგად მცოდნე თავის მრევლის ავ-კარგიანობის. დონ მიხეილი თავის მრევლში მოძღვართ მოძღვარიც გახლავსთ, მათი პედაგოგ-მასწავლებელიც, მათი მოსამართლე-კანონმდებელი და ყოველივე ამაებთან ერთად ტვირთ მძიმეთა და მაშვრალთა, ანუ გაჭირვებულთა დამხმარეც.

პირნათლად უნდა მოვიხსენოთ, რომ ასეთ სუფთა-რიგიან პირთა პოვნა და ნახვა ჩვენს დროში ერთობ იშვიათია და ძნელი. ამ ღირსებამ მას თავისუფლად მიაღწევინა იქამდის, რომ 1907 წ. რომის ტახტის თანხმობით იგი დანიშნულ იქმნა საქართველოს და საერთოდ მთელის კავკასიის კათოლიკეთ ეკლესიის ვიზიტატორად. ესეც პირველი მაგალითია ჩვენთვის, მთელს XIX საუკუნეში ეს პირველი გახლავსთ, რომ კავკასიის კათოლიკეთ ეკლესიების უფროსად ქართველი გვარის კათოლიკე იქმნა ვიზიტატორად დანიშნული. დონ მიხეილის შესახებ აქ მოვიყვან პატარა ბიოგრაფიულ წერილს, რომელიც დაწერილია აგრეთვე პატრის ბერნარდე განზესაგან.

„დონ მიხეილი დაიბადა 1855 წ. 29 მარტს ქ. გორში. სწავლობდა ჯერ თფ. გიმნაზიაში, ხოლო შეასრულა თვისი ჰუმანიტური სწავლა ქუთაისის გიმნაზიაში 1878 წ. და ამ წელსვე გაემგზავრა რომს, სადაც სწავლობდა როგორც თვისი უფროსი ძმა, პრელატი ივანე ანტონოვი, ურბანო პაპის კოლეგიუმში, რომელიც გათავებისას ეკურთხა მღვდლად 1884 წელს 24 დეკემბერს. პირველი წლები თვისი მღვდლობისა გაატარა სარატოვში, სადაც ასწავლიდა 1893 წლამდე კათოლიკე სემინარიაში: ფილოსოფიას, ლათინურ ენას, ანგარიშს და გეოგრაფიას.

მხოლოდ 1893 წელს დანიშნულ იქმნა ვიქარნად თფილისის მიძინების ეკლესიისა და მასწავლებლად საქრისტიანო მოძღვრებისა გიმნაზიებში. ხოლო ერთი წლის შემდეგ მიიღო ჩინი მანსიონერალისა ქათედრალი ეკლესიისა და დაინიშნა ჯარის მოძღვრად თემირ-ხან-შურაში.

1903 წ. დანიშნეს იგი მარიუპოლის მთავარ-მოძღვრად და დეკანათ. ხოლო 1906 წ. გადმოვიდა კვლავ სამშობლოში მასწავლებლად საქრისტიანო მოძღვრებისა თფილისის გიმნაზიებისა და 1907 წ. დანიშნა მთავარ-მოძღვრად თფილისის წმ. პეტრე-პავლეს ეკლესიისა და საყოველთაო ვიზიტატორად კათოლიკე ეკლესიებისა ამიერ და იმიერ კივკასიისა დღემდევს არის პირველი ქართველი ვიზიტატორი“.

კონსტანტინეპოლის ქართველ კათოლიკეთ მონასტრის აბბატი პიო ბალიძე.

სტამბოლის ქართველ კათოლიკეთა აბბატი მ. პიო ბალიძე დაიბადა 1882 წ. სოფ. ხიზაბავრაში. ყმაწვილობისას ძალიან ცელქი ყოფილა; ეს სიცელქე სტამბოლშიც ემჩნეოდა: სასწავლებელში არა ერთი და ორი სომეხი ანუ ბერძენი თანამოწაფე აუტირებია, რადგან დასცინოდნენ საქართველოს და ქართველ ერსა. მიუხედავად ამ სიცელქისა, მაშინათვე ეტყობოდა, რაც უნდა გამოსულიყო; ზოგიერთი დაკვირვებული პირი კიდევ დაბეჯითებით ამბობდა: ამას მაგრე ნუ უყურებთ, მომავალში მონასტრის სვეტი იქნებაო.

ქართულ ენას ექვსი წლის განმავლობაში ასწავლიდა საქართველოში კარგად ცნობილი მკვერი მოქადაგე პ. ალფონს ხითარაშვილი. ამის დამწველი სიტყვები სიკვდილამდის არ დაავიწყდებათ არც მ. პიოს და არც მის თანამოწაფეებს. განსვენებული გაცხარებით ლაპარაკობდა ხოლმე მამულზე, მის წარსულსა და ეხლანდელ უბედურებაზე. რავდენჯერ ცრემლები შეუშინევიათ მოწაფეთა თვალებში. აქ უნებლიეთ მახსენდება ჰანიბალეს ცხოვრება: ჯერ კიდევ ყმაწვილი იყო, მისმა მამამ სპათსპეტმა ჰასდრუბალმა ტრაპეზთან მიიყვანა და ფიცი ჩამოართვა ღმერთების წინაშე, რომ უკანასკნელ სულის

ამოფშენვამდე მტერი იქნებოდა რომაელებისა. მამა ალფოსის სპეტაკ სულს არ შეეფერებოდა ვისმეს მტრობაში გაეწვართნა ახალგაზრდები, და არც თუ სხვა რამეზე ფიცი ჩამოურთმევია, მაგრამ, დარწმუნებული ვარ, თვითოეულ მის მოწაფეთაგანს იმ დროიდანვე შეფიცული აქვს სამშობლოსთვის:
„შენი ვარ, შენთვის მოვკვდები
შენზედვე მგლოვიარეო“.

ახალგაზრდების ბანაკიდან სულ პირველად მ. პიო ეკურთხა მღვდლად. მაშინ ყველასაგან მიჩნეული იყო როგორც მონასტრის უფროსისაგან (პ. ბენედიქტე), აგრედვე ეპისკოპოსისაგან და თვალსაჩინო თანამდებობანიც ჰქონდა მიბრძოლი; მაგრამ მონასტრიელთა შინაურ შუღლმა გული გაუტეხა და განზე გადგა, აღარაფერში მონაწილეობა აღარ მიიღო. სწორედ იმ დროებშიც უფროსობის ვადა უთავდებოდა ცნობილ პ. ბენედიქტეს*). ახალგაზრდების ჯგუფმა მ. პიოს კანდიდატურა წამოაყენეს; ეს არჩევანი უმეტესობას ძალიან მოეწონა, და მართლაც უნაზეს გრძნობასთან შეერთებული გაუტეხელი ენერგია და მონასტრის განუსაზღვრელი სიყვარული, ღირს ჰქმნიდან მ. ბალიძეს აბბატობის არგნისა (კვერთხისა). მისდა საბედნიეროდ მისი თანაშემწენი ყველანი სათანადო ცოდნით აღჭურვილ არიან და ყველანი, როგორც ერთი პიროვნება, ერთობით მოქმედობენ; ამ ერთობაში სწორეთ მათი წინსვლის საიღუმლო: ყველაფერს წარმატება დაეტყო.

მეტადრე აღყვავების გზაზე დადგა შინაური სასწავლებელი, საკვირვლად გაიზარდა და მალე გიმნაზიადაც გადაკეთდება თუ ეკონომიურ პირობებმაც ხელი შეუწყეს.

*) აქ მეტი არ იქნება პ. ბენედიქტეზე ცოტა რამ ვსთქვათ. იგი გვაროვნობით ხალასი ქართველია, და რამდენადაც მე ვიცნობ არც თუ გრძნობით დალატობს ქართველობას: უუნალებში ბევრი დანაშაობა ცუდუბრალთ წამოახვიეს თავზე, ეს კია რომ ბრალიანათ მიმაჩნია იგი ამ სამ უმთავრეს საგნებში: ა) ქართული ტიპიკონი ამოაფხვრევიანა, ბ) უსკუდრის (scutari) მამული დაუკარგა მონასტერს და გ) უფროსობის დროს არ შეეცადა შუღლი მოესპო, პირიქით უფრო გამწვავა. შ. ბ.

საქართველოს ხალხი აღტაცებით მიეგება მონასტრის გამოფხიზლებას, ბევრმა შეძლებისდაგვარი დახმარებაც აღმოუჩინეს, მეტადრე ქ. ქუთაისში, საიდანაც ჟურნალები და დიდძალი წიგნები გაუგზავნეს სხვა და სხვა პირებმა*).

ამ წელს მ. პიომ მოიარა საქართველო და პირადად გაიცნო სამშობლოს ქირ-ვარამი. თვისი მოქმედების გეგმანი მოწინავე პირებს გაუზიარა და ყველანი აღტაცებით მიეგებნენ მის კეთილ განზრახვებს. ჩვენ პირადათ ვიცნობთ პატივცემულ აბბატს: ის ზოგიერთივით კაკალს არ აჩხრიალებს, მაგრამ დარწმუნებული ვართ ბევრს საქმეს კი გაარიგებს. ექვსი წლისთვის ჩაბრილი აქვს უფროსობა, ამ მოკლე დროს განმავლობაში ერთი-ათათ აყვავდება მონასტერი და განცვიფრებულ საზოგადოებას ბევრს მოულოდნელ ნააყოფს დაანახვებს.

სტამბოლის განთქმულ აბბატს მ. პიომ ბალიძეს ვუსურვებთ ბოლომდის პირნათლად აღესრულებინოს თავისი მოვალეობა.

ჰატრი შიო ბათმანაშვილი.

ქუთაისის რომის ქართველ კათოლიკეთ ეკლესიის წინამძღვარი დონ დამიანე სააკაშვილი

დონ დამიანე სააკაშვილი დაიბადა ქ. ქუთაისში 19 ივნისს 1865 წ. მამა იყო იაკობი (გორელი) და დედა მაგდანელა ლაჩინაშვილი (აბხაზელი). მშობლებმა 7 წლისა მიაბარეს იგი ადგილობრივ კათოლიკეთა სკოლაში, შემდეგ გიმნაზიაში და 1883 წ. თავისი სურვილისამებრ მისმა მამიდაშვილმა დონ ივანე ანტონოვმა, მაშინდელმა ქუთაისის რ. კ. ეკლესიის წინამძღვარმა, გააგზავნა რომში სასწავლებლად ურბანო VIII

*) თუ ქუთაისი ასე გამოერჩია, ეს იმიტომ რომ იქ ცხოვრობს მონასტრის გულითადა მეგობარი თ. ვლადიმირ წერეთელი, რომელიც დღეს კულტურულ შრომას ეწეოდა სტამბოლში, და არც აქ საქართველოში იკიწყებს თავის საყვარელ საქმეს.

პაპის დაარსებულ კოლეგიაში, სადაც დაამთავრა 1891 წ. და გამოემგზავრა სარატოვში ტირასპოლის რ. კ. ეპარხიის ეპისკოპოსთან, რათა მღვდლად კურთხეულიყო (საზღვარ-გარედ მღვდლობის მიღება მთავრობისაგან აკრძალულია), თანაც რეკომენდაციის წერილი ჰქონდა იმ კოლეგიის უფროსისაგან — კარდინალ სიმეონისაგან.

ეპისკოპოსმა ცერრმა სიამოვნებით მიიღო — ჩარიცხა იგი თავის კლერიუმის სიაში და 6 თვის შემდეგ კიდევ აკურთხა მღვდლად. უნდოდა ეპისკოპოსს დაენიშნა იგი პროფესორად მისივე სემინარიაში, მაგრამ მან ამჯობინა ემოლვაწა მრევლის დახმარებაში და სთხოვა სადმე დაენიშნა სამრევლოში. აუსრულა ეპისკოპოსმა მას სურვილი და 20 მარტს 1892 წ. გააგზავნა იგი ადმინისტრატორად (მმართველად) პერეკოპის (თავრიზის გუბ.) სამრევლოში, სადაც ერთი წელიწადი ერი უმღვდლოთ იყო. დღესაც ბერეკოპი, და ნამეტნავად იმ დროს, პატარა ქალაქია, ღარიბი და მოკლებული ყოველნაირ წყლისა თუ რკინის გზის საშუალებათა.

თვით სამრევლო შესდგებოდა რამდენიმე სოფლისაგან, ზოგიერთი მათგანი 130 ვერსის მანძილზეა პერეკოპიდგან; ძრიელ ძნელ და მძიმე მდგომარეობაში იყო: უსუფთაობა, სიღარიბე, სულ ცხენით მგზავრობა ზამთარ-ზაფხულ, ქოხებში შეჩერება; ყველა ეს აიტანა მხიარულებით და დასახმარებლად გაჭირვებულ გლეხებისთვის.

6 თვის განმავლობაში აღაშენა ერთი პატარა აგურის ეკკლესია პერეკოპში, სადგომი სახლი შეაკეთა მოწყობილობით, შემოაარტყა რკინის ზღუდე და სხვა. ეს სუყველა აქა-იქა წასვლით და ფულის შეკრევით (20,000 მან.). 12 ოქტომბერს იმავე 1892 წელს აკურთხა ეს ეკკლესია დიდი ძალი ხალხის თანადასწრებით. კურთხევაში მას ეხმარებოდა ხერსონის წინამძღვარი ბერლისი (ბაროხი) და სიმფეროპოლის კესლერი (ეხლანდელი ეპისკოპოსი ტირასპოლის ეპარხიისა).

13 აგვისტოს 1894 წ. იტალიელების თხოვნით გადაყვანილ იქმნა ბერდიანსკის (აზოვის ზღვა) სამრევლოს მმართველად, სადაც ახლად შეაკეთა იქაური ეკლესია, შემოართყა რკინის ზღუდე, ეზოში გააშენა ბაღი და დაარსა სამრევლო სკოლა და სხვა.

22 იანვარს 1899 წ. გაგზავნილ იქმნა ოდესაში იტალიელებისათვის და თანაც ეხმარებოდა პოლონელების მღვდელსაც, რის გამო შეისწავლა მათი ენაც—პოლონური. ამ ენაში ისე დახელოვნდა, რომ მერე თავისუფლათაც ქადაგებდა ამ ენაზედ.

13 ივნისს 1902 წ. გადაიყვანეს ლუგანსკში (ეკატერინოსლავის გუბ.) იქაური მრევლის თხოვნით, რათა შეედგინა ახალი სამრევლო ლუგანსკში, რადგანაც მანამდის ეს ეკუთვნოდა ბახმუტის სამრევლოს. იმ ხანში გამოიცივალა ეპისკოპოსი ტირასპოლისა ცერრი და მის ადგილზედ დაინიშნა ეპისკოპოსი ბარონი ფონ-დერ-როპპი, რომელმაც მაშინვე ისურვა კავკასიის სამრევლოების დათვალიერება და თან წაიყვანა დონ დამიანე თავის სეკრეტრად. იმ ხანებში, სხვათა შორის, ეპისკოპოსმა აკურთხა და მირონი სცხო ბათუმის რ. კ. ეკლესიას ახლად აშენებულს ს. კ. ზუბალაშვილის მიერ. მისთვის შემდეგ, დასრულდა თუ არა ეპისკოპოსის მოგზაურობა, დაბრუნდა ლუგანსკში, მოკრიფა აქა-იქა წასვლით ფული, დაიწყო ეკლესიის შენება და რადგან ეს ჩქარა არ მოთავდებოდა, ააშენა დროებით სალოცავი სახლი, ბინა მოძღვრისთვის, ზღუდე რკინისა, იქირავა სახლი სკოლისთვის, დაარსა საქველმოქმედო საზოგადოება ამ სკოლის შემწეობისთვის, სადაც პირველ წელსვე მოაგროვა 40 ბავშვი ღარიბ მოხელეების და ასე ლუგანსკის სამრევლო უფრო მალლა ასწია ვინემ ბახმუტის, რომლის ერთ ნაწილს შეადგენდა წინეთ.

16 აგვისტოს 1905 წ. თხოვნით ქუთაისელების ეპისკოპოსმა დაინიშნა იგი ქუთაისის რ. კ. ეკლესიის მმართველად, სადაც დღეს იმყოფება. თუმცა ძრიელ ცუდ დროს გადმოვი-

და იგი სამშობლოში, სადაც ახალ-თაობის მოძრაობა იყო, მაინც პირველსავე წელიწადში პირველი ყურადღება მიაქცია ბავშვების აღზრდას—გადააკეთა და გაადიდა სკოლა, შემდეგ ეკლესია, სადგომი სახლი, ეკლესიის ეზო, ყოველ დღე თავისუფალ დროს თვითონვე მუშაობდა რაც შეხედებოდა, თვით დღიურ მუშებთანაც და ასე ეკლესია, და ეზო ნამეტნავად, მოიყვანა იმ წესში და სისუფთავეში, რომ დღეს ქუთაისში პირველი საჩვენებელი ადგილია ყველა უცხო სტუმართათვის და სხვაც ასეთნი.

მაისში 1913 წ. ქუთაისში იყო ეპისკოპოსი ეკლესიის მირონის საცხებლად, მრევლისაგან იგი დიდის ამბავით იყო მიღებული.

ეპისკოპოსმა ქუთაისში მიბრძანების და ეკლესიის ნახვის შემდეგ სთქვა: „მე მიმგზავრნია ბევრს ალაგას, ამ მგზავრობის დროს ბევრი ეკლესია მინახავს და ასე სუფთად, ასე კარგად მოწყობილი და შენახული ეკლესია კი არსად შემხვედრია“. ყოვლად სამღვდელომ დიდი მადლობა გადასცა დონ დამიანეს და უსურვა მას ასე მოქმედება მრევლის წინაშე.

დონ დამიანე ყოველს ღირსებასთან ერთად გახლავსთ კარგად მცოდნე ქართული ენის, ქართული ლიტერატურის და საქართველოს ისტორიისა. იგი ქართულ მწერლობას გულისყურიანად ადევნებს თვალ-ყურს, ყოველს სასიკეთო, თუ საზოგადო საქმეებთა არსებობასაც მხურვალედ ადევნებს თვალ-ყურს, მრევლშიაც დაუზარელი და ხელ-გაშლილი მოღვაწეა.

ბათუმის როძის ქართველ კათოლიკეთ ეკლესიის წინამძღვარი დონ გაბრიელ ასლანიშვილი

დონ გაბრიელ ასლანიშვილი, ანუ სომეხთაგან ასლანოვად წოდებული, შთამომავლობით ქართველია და იგინი სოფ. ბავრელები არიან (ახალქალ. მაზ.). დონ გაბრიელი დღეს ბა-

თუმის ქართველ კათოლიკეთ ეკლესიის წინამძღვრად გახლავსთ.

დონ გაბრიელ ასლანიშვილი დაიბადა 1860 წ. ქუთაისში. სწავლა მიიღო ჯერ კონსტანტინეპოლს პ. ხარისკისაშვილის სკოლაში, მერე მომთობანს და რომს, სწავლა დაამთავრა 1890 წ. და მაშინათვე ეკურთხა მღვდლად.

დონ გაბრიელმა იცის ევროპიული და აზიური ენები, ზედ მიწევნით და ჩინებულად ქართული ენა, იგი დიდათ მოყვარეა საქართველოს ისტორიის, საქართველოს ყველა საზოგადო საქმეების არსებობასაც გულმხურვალედ ადევნებს თვალყურს.

დონ გაბრიელ ასლანიშვილი ხალხის ცხოვრებაზედ გონიერი შეხედულების არის და მსოფლიო მიმართულების მოძღვარი, ამიტომაც იმეცადინა მან და თავის ძმის წულებს, როგორც ვაჟს, ისე ქალს, მისცა რუსეთის უმაღლეს სასწავლებლებში სათანადო უმაღლესი სწავლა-განათლება. ქართველ კათოლიკეთა გვაროვნულ პირობებსაც კარგად ადევნებს თვალყურს, ამის შესახებ სწორე მოსაუბრე გახლავსთ. მანვე შეადგინა ქართულს ენაზედ რომის ქართველ კათოლიკეთათვის ფართო სახმარებელი ლოცვის წიგნი და 1906 წ. თფილისში ცალკეც გამოსცა.

დონ გაბრიელი, როგორც მსოფლიო შეხედულების პირი, დიდი მომხრეა ხალხის განათლების და განვითარების, ამიტომაც მისი წადილი დიდი მოწადინეა საქართველოში სკოლების გამრავლების შესახებ. თავის მრევლშიაც იგი ამ მცნებას საქვეყნოდ ღაღადებს.

ღარიბ-ღატაკ ერთა გარემოებაც მას ყოველთვის ახსოვს, მრევლში იგი ფხიზლად უმზერს ამ სენს. ამიტომაც მან იმეცადინა და ერთ დროს ახალქალაქის მაზრიდამ, რამდენიმე კომლი ქართველ უმიწაწყლო გლეხები გორში გადმოასახლა, მათ მოუპოვა იჯარით გორისკენ მამულები და დაასახლა, ამ საქმის გამო მას მოუვიდა ბევრი შრომა და ნივთიერად და-

ხარჯვა. ვიდრე ამ გლეხებს დააბინავებდა. თუ არ კაცთ-მო-
ყვარე, უამისოდ ძნელად რომ ვინმემ აიტანოს ასეთი შრომა
და ქონების შეწირვაც.

დონ გაბრიელი არის მეტის-მეტი ჭეშმარიტი და მართა-
ლი მღვდელი, მას სიმართლე, პატიოსნება და კაცის პიროვნების
შეხება ძრიელ ეჯავრება. კაცის ავად მოქცევა, ვისიმე
დაჩაგვრა, დაბრეყება და სხვაც ყველა ასეთნი მისთვის აუ-
ტანელია. ასეთ საქმეთა ჩადენას იგი არავის აპატივებს. მკაც-
რი მოსარჩლეა დაჩაგრულთა და დევნილთა პიროვნების ხელ-
შეუხებლობისთვისაც. კაცთა ცხოვრებაში დონ გაბრიელს სის-
წორე და ჭეშმარიტება დიდს საჭიროებათ მიაჩნია. ამით იგი
ისეა მომზადებული რომ მას შეუძლიან კარგი ვეჭილობაც
გასწიოს, ამით იგი მომზადებული მღვდელი გახლავსთ.

ამიტომაც უფრო სასიამოვნო იყო ის გარემოება, რომ
დონ გაბრიელი ბათუმის ეკკლესიის წინამძღვრად ამოირჩიეს,
აქ, ამ სადავო წასართმევ ეკლესიას სწორედ ასეთი მღვდელი
სჭირია, რომ მან ეკკლესია წარტაცვისაგან დაიცვას.

დონ გაბრიელმა ეკკლესიის საქმენი კარგად შემოფარგ-
ლა, მოდავეებსაც გული დაუდინჯა, ეკკლესიის შეკეთებაც
მოახერხა, საეკკლესიო ადგილის ვალიც გადინხადა, — სხვაც
ბევრი რამ გააკეთა. დღეს ასეა ბათუმის ეკკლესიის საქმე, —
შემდეგ როგორ იქნება, ეს უწყის ღმერთმა.

თფილისის რომის ქართველ კათოლიკეთ ეკკლესიის
წინამძღვარი ჰატრი ლახარე გოზალოვი.

გოზალოვების ძველი გვარი კოჭ-ბროლაძეა. იგინი მეს-
ხეთ-ჯავახეთის სოფლელები გახლავან. გოზალოვები მათ ეწო-
დათ ოსმალთა გავლენის დროს, სომეხ-კათოლიკეთა მანქანე-
ბით. ჰატრი ლახარე თფილისში დანიშნულ იქმნა ჰატრი
დომინიკე ნულაშოვის შემდეგ.

პატრი ლაზარე გოზალოვი დაიბადა 1871 წ. სოფ. ვალეს (ახალც. მაზ.). მამა ამათი იყო ივანე, დედა—სოფიო. პირველ დაწყებით პატარა ლაზარე სწავლობდა სოფ. ვალეს სასწავლებელში, მერე სწავლობდა სოფ. უდეს, თავის ბიძა სტეფანე გოზალოვთან. 1882 წ. სტამბოლს გაემგზავრა, იქ სწავლობდა ხარისკირაშვილთან. მერე გაემგზავრა რომს, სწავლობდა პაპის კოლეგიაში. კერძოთ შეისწავლა ბერძნული ტიბიკონი და მასთან ქართულიც კარგად. რომში სწავლა დაამთავრა, მერე დაბრუნდა საქართველოში, აქედამ გაემგზავრა სარატოვში და იქ კათოლიკის ეპისკოპოსისაგან 1896 წელს კურთხეულ იქმნა მღვდლად. კურთხევის შემდეგ იგი დაბრუნდა სამშობლოში და ლათინის ტიბიკონით მსახურებდა ახალციხის ერთს ეკლესიაში, მასთანვე იგი გახლდათ ახალციხის სამოქალაქო და სამრევლო სკოლებში მასწავლებლად.

სადაც კი მსახურებდა პატრი ლაზარე, იგი ყველგან სტოვებდა კეთილ ხსოვნას და პატიოსან შრომის მოსაგონარ ცნობებს. 14 დეკემბერს, 1907 წ. იგი გადმოყვანილ იქმნა თფილისში რომის ქართველ კათოლიკეთა ეკლესიის წინამძღვრად და მართველად. ეს ეკლესია არის ტახტი კათოლიკეთ ეკლესიისა საქართველოში კერძოთ და საერთოდ მთელს კავკასიაში. მაშასადამე ეს არის უპირატესი თანამდებობა პატრი ლაზარესთვის.

პატრმა ლაზარემ იცის ენები ლათინური, ფრანგული, რუსული, ბერძნული, სომხური, თათრული და ქართული ზედ-მიწევნით და კარგად. იცის კარგად საქართველოს ისტორია, იცნობს დაახლოვებით ქართულ ლიტერატურას, ქართველ კათოლიკეთ და საქართველოს ყველა საქმეებსაც ფხიზლათ ადევნებს თვალ-ყურს.

პატრი ლაზარე გოზალოვი თფილისში დაინიშნა ისეთ დროს, როცა ჩვენს სამშობლოში ჯერედ კიდევ დიდი აურზაური იყო და მასთან თფილისის კათოლიკის ეკლესიის კითხვებიც ატეხილი გახლდათ. ამ დროს უნდა გადაწყვეტილი-

ყოს ამ ეკლესიის ბედ-იღბალიც, თუ იგი ვისი საკუთრება იყო. ქართველ კათოლიკების, სომეხების, ანუ იქნება ეს ეკლესია ორივეს საკუთრება გახლდათ — აქ ორივეს ერთნაირი უფლებაც აქვდათ.

სამწუხაროდ, ამ ეკლესიის საქმეებში ლათინის წესის პატრები სულ ვერ იჩენდნენ სათანადო ენერგიას, ერთად-ერთი მხოლოდ პატრმა ფილიპემ მიაქცია ყურადღება, მას შემდეგ კი ყოველივე მოისპო და გაქრა. ხოლო არ გაქრა ამ ეკლესიის სადავო კითხვა.

მოვიდა დრო და ჟამი, როცა ამ ეკლესიის ბედი უნდა გადაწყვეტილიყოს, სწორედ ამ დროს, ამ სადავო საქმის მართველად დანიშნულ იქმნა პატრი ლაზარე გოზალოვი. ჰქეშმარიტად, რომ პატრი ლაზარე თითქოს განგებამ გამოუგზავნა ამ სადავო ეკლესიას მფარველად. პატრმა ლაზარემ იღვა თავს ამ ეკლესიის სადავო საქმის გათავება, გადაწყვეტა მის, თუ ვისი უნდა ყოფილიყოს ეს ეკლესია, მან ამისათვის დაიწყო ცდა როგორც რუსეთის მთავრობის წინაშე, ისე რომის ტახტის. ბევრი დავი-დარაბის ატანა შეხვდა პატრი ლაზარეს, ბევრი ცდა და კამათი, მაგრამ მან მაინც გული არ გაიტეხა და ცდას თავი არ დაანება, იმედი აქვდა რომ სიმართლე თავისას გაიტანდა — გაიტანა კიდევც. ეკლესია ქართველებისად იქმნა მთავრობისაგან ცნობილი.

პატრი ლაზარეს ენერგიულის ცდით და შრომით დღეს ამ ეკლესიის საქმე სომეხთაგან თავისუფალია, ეკლესია განთავისუფლდა. დღეს ეს ეკლესია თავის მამულებით ქართველ რომის კათოლიკეთა საკუთრებას შეადგენს. ყოველივე ასეთ საქმეთა ცდასთან სომეხთა გული ვმ ათასი მანეთიდაც იქმნა შეჯერებული, ეს ფული გადუხადა ლევან ზუბალაშვილმა.

სტამბოლის ქართული სტამბის საქმენი.

სტამბოლის ქართული სტამბა ერთ დროს ქართველ საზოგადოებას კარგად ემსახურებოდა. მაგალითებრ ხსენებულ სტამბაში მრავლად იყვანდნენ შეგირდებს ხელობის შესასწავლად, სტამბის ხელოსნებს გარდა იქვე ასწავლიდნენ მათ წერა-კითხვას ფრანგულს ენაზედ, ლათინურს, ბერძნულს, ოსმალურს, სომხურს და ქართულს.

სტამბაში ბერებიც მუშაობენ.

ხსენებულსავე სტამბაში, ხელოსნობას ასწავლიდნენ სტამბოლის ქართველ კათოლიკეთ მონასტრის სკოლის მოწაფეებს. ასეთ პირთა რიცხვი იქ 1870 წელს უკვე გამოხანდა. 1876, 77 და 78 წლებს რაც კი კონსტანტინეპოლს და მონთობანს (ფრანცია) ქართულ სტამბებში წიგნები გამოიცენ, ყველა ესენი ამ მესტამბე ქართველ კათოლიკეთ ახალგაზრდა ბერებისაგან არის ამოწყობილი.

სტამბოლის ქართული სტამბის განახლება.

1913 წ. თფილისიდან რამდენიმე ასი მანეთის ქართული ახალი ასოები გაიწერეს. სტამბა განახლეს, სურვილი აქვსთ, რომ ქართული წიგნების ბეჭვდაც დაიწყონ.

კონსტანტინეპოლის ქართულ სტამბას დღეს აწარმოებს მესტამბე, ანუ სტამბის ხელობის კარგად მცოდნე სოლომონ ვადაჭკორია, თფილისის სტამბის ასპარეზზედ ხელოსნობით კარგად ცნობილი.

ნიმუში კონსტანტინეპოლის სტამბის.

თფილისის სტამბების ასპარეზზედ მუშაობს ხელოსნობით ქართველი კათოლიკე ალექსანდრე მირაქოვი. წიგნი „მოლა

მასრადინის“ ავტორი და ასევე სხვა ასეთ წიგნაკების; ამ პირის წერილები გაზ. „საქართველო“-შიც იბეჭდება, იგი გონიერი შეხედულების გახლავსთ ქართველ კათოლიკეთა გვაროვნობაზედ. ეს პირი გამოზრდილია სტამბოლს და განსწავლულია ქართულ სტამბაში, სადაც მას შეუსწავლია ენები: ფრანგული, იტალიური, ბერძნული, ოსმალური, სომხური, რუსული და ქართული.

მხითარისტების მოძღვრების მანიფესტი.

აუცილებლივ ქართველ კათოლიკეთ გვარის გადაყლაპვა, შექმა, მათ უკვე მოასწრეს და შექამეს რამდენიმე ასი ათასი ქართველობა და გაასომხეს. ამ გზას იგინი დაადგინა 1737 წლიდან. დღესაც მისდევენ მას მხურვალედ, ქართველ გვარის შესაქმელად აი რა ღონისძიებას ხმარობენ: ქართველ კათოლიკეთაგან მიჰყავსთ პატარა ბავშვები, მათ ზრდიან სომხურად, არწმუნებენ მათ რომ იგინი სომხის კათოლიკენი არიან, სომხის გვარისანი. მერე ამათ აკურთხებენ მღვდლად და გზავნიან საქართველოში ქართველ კათოლიკეთა გვარის წინააღმდეგ საბრძოლველად. ასეთნი არიან ქართველი გვარის მკაცრი მტერნი თვით ქართული გვარის მხითარისტი მღვდლები და მათ შორის ამაზასპ საფარიანი და დიონოსე კალატოზიანი, ორივე ქართველები.

მოკლე ისტორია ქართველ კათოლიკეთა.

(ს უ რ ა თ ე ბ ი თ)

შეუძლებლობის გამო ვერ ვბეჭდავთ ამ წიგნს. ამ წიგნიდან დავბეჭდეთ ზოგი სურათები ეხლა, უმეტესი ნაწილი სურათების კი ამ ხელთნაწერში იქნება მოთავსებული. ეს წიგნი მდაბიურად განმარტვა არის მ. თამარაშვილის წიგნის სხვაც ბევრი რამ მასალებია მოთავსებული.

ქართულთ მრეწველნი

I.

გიორგი დავითისძე

მსახრთველიზვილი

თბილისი.

სტამბა კ. თაფართქილაძისა არენდატ. ა. მუგდუსიაკოფოვი.

1904.

947.922
♂ 551